

درآمدی بر مردم‌شناسی و فرهنگ

تألیف:

محمد حیدر پور و محمود عظیمی

نشر سروش ملل

۱۳۹۱

سرشناسه : حیدرپور، محمد، ۱۳۴۴ -
 عنوان و نام پدیدآور : درآمدی بر مردم‌شناسی و فرهنگ/نویسنده محمد حیدرپور، محمود عظیمی رستا
 مشخصات نشر : تهران : سروش ملل، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری : ۲۴۰ ص.
 شابک : 978-964-2798-28-5
 وضعیت فهرست نویسی : لینا
 موضوع : انسان‌شناسی
 موضوع : فرهنگ
 شناسه افزوده : عظیمی رستا، محمود، ۱۳۵۰ -
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۱ ج ۹۴ / GNT۵
 رده بندی شریبی : ۳۰۱
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۰۲۵۱۷۹

نام کتاب : مردم‌شناسی فرهنگ
 پدیدآور : محمد حیدرپور / محمود عظیمی رستا
 قیمت : ۱۱۰۰۰ ریال
 شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه
 طراح جلد و صفحه‌آرا : محمد مهدی کتابدار / زهره رضایی
 نوبت و سال انتشار : اول / ۱۳۹۱
 مرکز پخش :

مقدمه.....	۱۱
------------	----

بخش اول- چستی مردم‌شناسی و روش‌های آن..... ۱۵

فصل اول- کلیات مردم‌شناسی و فرهنگ.....	۱۵
دو اصل تحقیق مردم‌شناختی: کل‌گرایی و نسبیت‌گرایی فرهنگی.....	۳۶
نگاهی به فرهنگ.....	۳۶
فصل دوم- روش‌های مردم‌شناسی.....	۴۵
نمونه‌های کلاسیک تحقیق میدانی در ایران.....	۵۳

بخش دوم- مردم‌شناسی و فرهنگ در میان اندیشمندان ایرانی و اسلامی.. ۵۵

مقدمه بخش دوم.....	۵۷
فصل اول- مردم‌شناسی در گستره تاریخ ایران.....	۶۱
فصل دوم- اندیشه‌های اجتماعی و انسان‌شناختی فارابی.....	۷۳
فصل سوم- چشم‌انداز مردم‌شناختی ابوریحان بیرونی.....	۸۷
فصل چهارم- اندیشه‌های اجتماعی و مردم‌شناختی ابن‌خلدون.....	۱۰۳

بخش سوم- نظریه‌های معاصر و حیطه‌های مردم‌شناسی..... ۱۲۹

فصل اول- نظریه‌های معاصر مردم‌شناسی.....	۱۳۱
نظریه‌های معاصر مردم‌شناسی.....	۱۳۱
مقدمه.....	۱۳۱
چارلز داروین و نظریه تکامل (تکامل‌گرایان).....	۱۳۲
مندل و نقش عوامل ژنتیکی در گزینش طبیعی.....	۱۳۳
نخستین اندیشمندان تکاملی.....	۱۳۳

۱۳۳.....	تکامل تک خطی
۱۳۴.....	لویس هنری مورگان: تکامل تکنولوژیک
۱۳۵.....	جایگاه تکامل گرایان فرهنگی اولیه در مردمشناسی
۱۳۶.....	کنشگران فردی: واکنشی به تکامل فرهنگی
۱۳۷.....	کارکردگرایی
۱۳۸.....	کارکردگرایی ساختاری
۱۳۸.....	تفاوت دیدگاه مالینوفسکی و براون در کارکردگرایی
۱۳۹.....	خدمات رهیافت کارکردگرایانه به مردمشناسی
۱۳۹.....	ساختارگرایی فرانسوی
۱۳۹.....	تماز: ساختارگرایی ردکلیف براون با ساختارگرایی کلود لوی اشتراوس ..
۱۴۰.....	مردمشناسی روان‌شناختی: فرد و فرهنگ
۱۴۱.....	روث بندیکت: شخصیت گروهی
۱۴۲.....	مارگارت مید: قالب‌پذیری شخصیت
۱۴۲.....	رهیافت حوزه فرهنگی
۱۴۳.....	بازگشت به تکامل فرهنگی
۱۴۴.....	بوم‌شناسی فرهنگی
۱۴۵.....	مردم‌شناسی مارکسیستی به عنوان شی دیگر تکامل فرهنگی
۱۴۶.....	مادی‌اندیشی فرهنگی
۱۴۷.....	زیست‌شناسی اجتماعی
۱۴۹.....	فصل دوم - وراثت، فرهنگ و محیط
۱۶۳.....	فصل سوم - سیاست و نظارت اجتماعی
۱۸۳.....	فصل چهارم - باورهای دینی و مناسک
۱۸۳.....	باورهای دینی و مناسک
۱۸۳.....	تعریف دین
۱۹۰.....	مناسک
۱۹۳.....	عملکرد دین
۱۹۶.....	مشروعیت بخشی به دگرگونی: جنبش‌های تجدید حیات

دین و تطبیق فردی: کارکردهای روان‌شناختی دین	۱۹۸
دین و نظارت اجتماعی	۱۹۹
فصل پنجم- دگرگونی فرهنگی و اجتماعی	۲۰۳
چشم‌اندازهایی در زمینه دگرگونی	۲۰۳
روش‌های نگرستن به دگرگونی	۲۰۸
مسایل بررسی دگرگونی	۲۱۰
مردم‌شناسی کاربردی	۲۱۴
مدیریت دگرگونی‌های اجتماعی	۲۲۰
منابع و مآخذ	۲۳۳

مقدمه

هدف ما در جای جای این کتاب، شناسایی مردم شناسی و فرهنگ به دانشجویان و خوانندگان است که چندان زمینه‌ای درباره‌ی این موضوع ندارند. و ارائه مطالب به صورتی منسجم و یکدست را در نظر داشته‌ایم. در کتب درسی مردم شناسی و فرهنگ مرسوم بوده که موضوع‌های مختلف این رشته را به صورتی نه چندان منسجم در شکل مفهوم فرهنگ و فرهنگ عامه وحدت بخشند. مفهوم فرهنگ که جنبه‌های مختلف زندگی انسان را شامل می‌شود، جنبه‌هایی که عموماً پایه در یادگیری و ارتباطات دارند.

این اثر به شمه‌ای از آثار و اندیشه‌های ناب مردم شناسی و فرهنگ برخی از اندیشمندان ایرانی و اسلامی در گستره تاریخ علمی ایران و اسلام از قبیل ابونصر فارابی، ابوریحان بیرونی و ابن خلدون که قرن‌ها قبل از دانشمندان و نظریه پردازان معاصر مردم شناسی و فرهنگ در سایر نقاط جهان به تفکر و تحقیق در این حیطه‌ی موضوعی اقدام کرده‌اند، پرداخته است تا شاید در کمک به تولید دانش و آرایه منبع درسی مناسب در زمینه مردم شناسی و فرهنگ در زمان حاضر راهگشا باشد.

در این کتاب نیز مانند متون مقدماتی دیگر، از این ابزار مهم (فرهنگ) برای فهم و تبیین وحدت و گوناگونی در زندگی اجتماعی انسان بهره برده‌ایم. اما مفهوم «فرهنگ» الگویی را برای در نظر گرفتن دیگرگونی بدست نمی‌دهد، حال آنکه «دیگرگونی» بیشتر از هر چیز دیگری شاخص زندگی بشر است. سابقه کوتاه زندگی انسان روی زمین، از زمانی که نوع بشر زیست جهان خود را از آفریقا به سراسر کره زمین گسترش داده پیوسته دستخوش پویایی و تغییر بوده است.

به نظر می‌رسد مفهوم فرهنگ، رابطه میان فرهنگ و رفتار بشر را تقریباً به گونه‌ی خیابان یک طرفه توصیف می‌کند. فرهنگ و قواعد کردار ناشی از آن، غالباً به عنوان تنها عاملی در نظر گرفته می‌شوند که شخصیت ما را شکل می‌دهند و مشخص می‌کنند که انسان‌ها در شرایط مختلف چگونه عمل می‌کنند. از این دیدگاه فرهنگ نسخه عمل را به دست می‌دهد و آدم‌ها کنشگران منفعلی هستند به گونه‌ای مکانیکی نقش‌های واگذار شده از سوی فرهنگ را انجام می‌دهند.

ما برداشت یکسویه از فرهنگ که تبیین‌گر ساخت واقعیت اجتماعی و کنش‌های انسانی است را باور نداریم. مضمون اصلی کتاب این است که افراد بشر تصمیم گیرندگان فعالی هستند و در آفرینش و کاربرد فرهنگ، خود پیوسته درگیرند، هر چند گاهی ممکن است تحت تاثیر آفرینش‌های خودشان باشند. انسان‌ها در رویارویی با مسائل و شرایط تازه در محیط زندگی خود، اغلب می‌کوشند راه حل‌های گوناگونی را پیدا کنند که به فراسوی رسوم سنتی و تجویزهای فرهنگی راه برند.

رهیافت ما در این کتاب، یک رویافت اساساً بوم‌شناختی و تکاملی است. هرچند بر مفهوم تطبیق تأکید داریم، اما از آنچه که می‌توان جنبه‌های تصویری یا نمادین فرهنگ نامید و شیوه‌های رفتار و باورداشتی که به رفتار ما اعتبار می‌بخشند، هویت‌های اجتماعی‌مان را تعیین و نیازهای زیبایی‌شناختی‌مان را برآورده می‌کنند، غافل نبوده‌ایم. چشم انداز بوم‌شناختی و تکاملی چیزی بیشتر از جنبه‌های صرفاً مادی زندگی را در بر می‌گیرد. باورداشت‌ها و عملکردهای مذهبی و سیاسی به همان اندازه که نمودهای معیشتی و عملکردهای اقتصادی-اند، بخشی از فرایند تطبیق بشر نیز به شمار می‌آیند. ما می‌خواهیم این قضیه را در سراسر کتاب نشان دهیم و مشخص کنیم که موضوع‌های گوناگونی که معمولاً به عنوان موضوع‌های بنیادی مردم‌شناسی خوانده می‌شوند جنبه‌های مجزایی از فرهنگ نیستند، بلکه سیاست، اقتصاد و مذهب رابطه‌ای تنگاتنگ در یک فرایند تطبیقی دارند.

امید است توانسته باشیم شور و شوق و بحث‌های را که بخشی از علم رو به گسترش و فزاینده مردم‌شناسی را تشکیل می‌دهند، به دانشجویان و خوانندگان انتقال دهیم.

محمود عظیمی^۱ - محمد حیدرپور^۲

^۱ .mahmood.azimi.rasta@gmail.com

^۲ .m.heydarpour@yahoo.com